

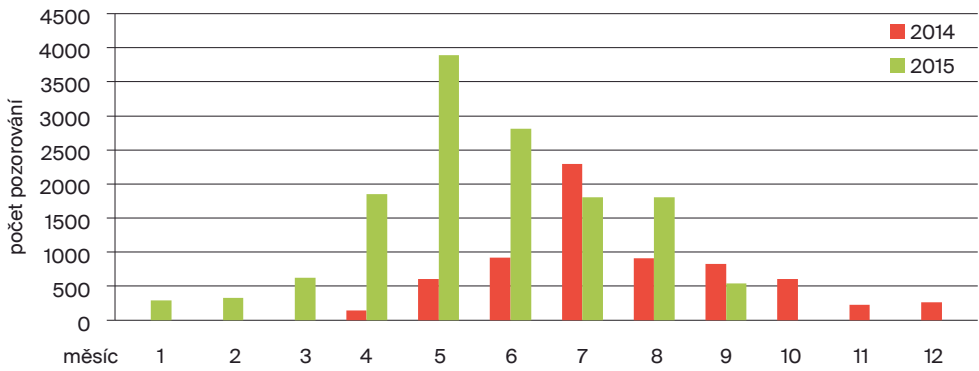
Kdo se může zapojit a o jaká data máme zájem?

Zapojit se může každý, kdo pozná alespoň jeden druh. Dokonce se mohou zapojit i lidé ze zahraničí, neboť aplikace je dostupná i v angličtině a sběr dat není prostorově omezen. V současnosti není případný přispěvatel limitován vlastnictvím mobilního telefonu, ale stačí, aby si založil účet a pozorování zadával pomocí webového rozhraní BioLog. Ceníme si všech druhových pozorování, tedy i záznamů o běžných druhích, od populárních ptáků či denních motýlů po méně známé skupiny. Každý záznam má svůj význam. Druhy dříve hojné se mohou stát vzácnými (nebo naopak) a data pak slouží k analýzám faktorů ohrožení či sledování dynamiky šíření. Častým jevem v databázích je nízký počet údajů o běžných druhích v porovnání se vzácnými: databáze pak představují deformovaný obraz druhové rozmanitosti. Příkladem běžných druhů, u nichž je znalost rozšíření klíčová – a má i velký praktický význam – jsou i druhy invazní, častý cíl aktivních zásahů.

Aktuální přínos aplikace

Po roce využívání si mobilní aplikace našla místo na více než 700 mobilních zařízení z desítky zemí. Je velmi dobře hodnocena: známkou 4,2 v obchodě GooglePlay, odkud je možné si ji zdarma stáhnout. Pomocí aplikace se podařilo získat již 22 tisíc nálezů od více než 190 přispěvatelů, převážně z České republiky. (Graf 1). Ze zahraničí pochází 146 pozorování. Nejvíce pozorovaných bylo ptáků a cévnatých rostlin, vážek a obojživelníků. Převážná většina záznamů

Systém ochrany pozorování
Komplexně skryté záznamy může prohlížet pouze sám autor anebo taxonomický garant. Mobilní aplikace i webové rozhraní umožňují skrývat informace o lokalizaci pozorování. Tímto způsobem jsou automaticky chráněny sdílené nálezy vybraných kriticky ohrožených druhů před zraky veřejnosti. Podobně lze skrýt lokalizaci nálezu na určitou dobu i u druhů běžných, jimž by mohlo zveřejnění výskytu uškodit. Záznamy se skrytou lokalizací jsou však k dispozici orgánům státní správy, které tak mohou případně ovlivnit svá rozhodování a zabránit negativním vlivům v dané lokalitě.

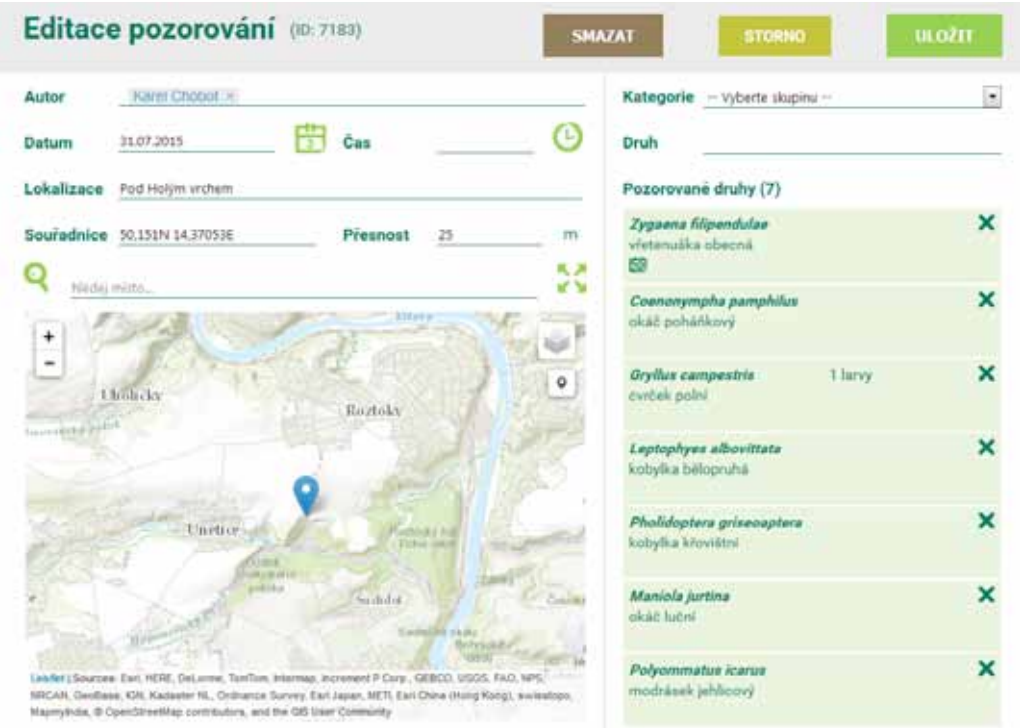

Graf 1: Aktivita pozorovatelů dle počtu pořízených a zaslaných pozorování pomocí mobilní aplikace BioLog.

(90%) je od profesionálních přispěvatelů, tedy již stávajících uživatelů ND OP, kteří si našli cestu k BioLogu jako novému nástroji pro záznamy. Zbýlé údaje pochází od nových uživatelů z řad široké veřejnosti. Zajímavostí je, že mobilní aplikace BioLog byla letos interně využita i k mapování elektrických sloupů, s ohledem na bezpečnost ptactva, kterým zde hrozí zásah elektrickým proudem. Pomocí aplikace bylo pořízeno více než 3 000 popisů jednotlivých sloupů.

Poděkování

Pevně věříme, že veřejnost, ať už amatérská, odborná nebo profesionální, využije nabízené nástroje pro mapování živočišných a rostlinných druhů a aktivně se tak zapojí do sledování stavu naší přírody. AOPK ČR si velmi váží všech přispěvatelů a děkuje jim za současnou spolupráci. Zapojení veřejnosti do činností ochrany přírody je pro nás jedním z dlouhodobých cílů a poslání.

Obr. 4: Ukázka Editace pozorování v rámci webové aplikace BioLog.

Zdroje
→ Zárybnický J, Chobot K, Kučera Z. (2012): Nálezová databáze ochrany přírody a služby veřejnosti. *Ochrana přírody*, 6/2012. <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/nalezova-database-ochrany-prirody-a-sluzby-verejnosti/>

Rozhovor s Michalem Bartošem

Foto: Lenka Bartošová

Dům přírody Litovelského Pomoraví v těchto dnech slaví jeden rok od svého otevření. Můžete ho čtenářům stručně přiblížit?

V Domu přírody Litovelské Pomoraví se – podle mne obohacujícím způsobem – sešly dvě vize. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR vzala pod svá křídla starou sluňákovskou ideu o areálu ekologických aktivit a vzdělávacím biocentru v Horce nad Moravou a odvážně ji začlenila do své představy o návštěvnických centrech v našich chráněných krajinných oblastech (program Domů přírody). Velmi důležitou osobou v tomto propojení byli Lenka Šoltysová a Michal Servus, kteří projevili pochopení pro využití umění jako pradávného klíče k přístupu lidí do světa přírodní krásy.

V Domu přírody Litovelského Pomoraví pak následně tvůrčí imaginace umělců Františka Skály, Miloslava Fekara, Miloše Šejna a Marcela Hubáčka vykouzlila jedinečný, hravý svět posilující genius loci zdejší přírody v takzvaných „místech setkání“. Jsou to zastavení na vycházkovém okruhu areálem, místa vzájemných rozhovorů, místa rozhledů do krajiny, místa posilující vědomí sepětí člověka s živým světem.

Tento areál vytvořili sluňákovští z původně neobdělávaného podmáčeného pole do podoby území s typickými pěti biotopy lužní krajiny říční nivy (tekoucí voda, rybníky a tůňe, louka, les, lidská sídla). Všechna umělecká díla slouží jako místa rozhledu, lidé zde mohou všemi smysly cítit, že jsou součástí světa, který je překračuje. Tento dojem si mohou přenést do centra uměleckých děl, v jejichž interiéru se setkají s intimním až meditativním prostředím. Tento jednoduchý přirozený princip vytváří napětí, které je součástí otázek, jež návštěvníky napadají ve svěbytném, originálním a jedinečném prostoru. Je pro mne velkým potěšením, že tuto koncepci areálu po prohlídce ocenili lidé, kterých si velmi vážím: profesorka Hana Librová, environmentálnímu vzdělávání se věnující Aleš Máchal a Hana Korvasová z brněnské Lipky, kurátor umění Jakub Potůček, zahradní architekt Zdeněk Sendler, celá řada muzikantů a umělců a mnoho dalších. Milá byla slova divadelního režiséra Jana Antonína Pitínského, který na konci poutě areálem zašeptal sám k sobě: „Tady je všechno jak má být“.

Radost mně dělá, že areál pozitivně vnímají lidé, od kterých bych to ani nečekal. První mediální

pozvánka do Domu přírody vyšla v časopise Trucker, který se věnuje dopravním tahačům. Oproti tomu velmi problematické je často přijetí od environmentalistů. Ale i u nich snad postupně nachází náš přístup – zakládající se na prožitku, kultuře, historických a filosofických kontextech, tělesnosti – pochopení. Dobrým barometrem pro užitečnost naší koncepce jsou pro mě reakce dětí. U nich sleduji zaujetí, radost, okouzlení, hravost i bázeň. To pozoruji při našich vzdělávacích programech pro školy, ale i samostatně, v doprovodu rodičů, kdy objevují areál po svém, živelně. Vznikl areál, který je otevřený všem, ale je jasné, že citlivost k němu mají jen někteří. A tak to podle mě má být. Má životní zkušenost říká, že věci, které se líbí všem, mě nelákají a připadají mi svým způsobem nebezpečné.

Udělal byste něco jinak?

Nakonec snad ani ne. Areál je plný splněných přání a snů. Našich snů na Sluňákově, snů zúčastněných umělců, doufám i lidí z AOPK ČR a domnívám se, že i některých návštěvníků. A lidské sny jsou lepší i horší. My toužíme po těch lepších a zde k nám přišly a vstoupily do reálného praktického života, jsou přístupné ostatním. Kdybych měl něco chtít jinak, přišlo by mi to jako rouhání. Já jsem si užil celý proces vzniku areálu velmi intenzivně, jeho tvorba patří k mým největším životním zážitkům. Byly chvíle velmi krásné i depresivní. Vznik areálu byl úchvatný a snad se výsledná radost a krása přenesou také k našim návštěvníkům. Přírodě se zde podle všeho také líbí. Vše pohlcuje v našem mokřadu okamžitě a s takovou silou, že jde opravdu o její dům. Lidé se často ptají, zda to, co vidí, tu už dříve bylo, nebo ne. Podobně na ně působí i umělecká díla.

Co zpětně hodnotíte jako nejobtížnější?

Projekty, tak jak jsou nastaveny, potírají osobitost. Obecnost stavějí nad místní snahy, tvůrčí počiny a nápady. Předpokládají, že finance chce vždy někdo nějak zneužít – administrativa s tím spojená je strašlivá. Mají zničující měřítko objektivit, kdy realizaci má na starost ten, kdo nabídne nejnižší cenu. Projekty jsou

velmi často realizovány v časové tísní, nemají dostatečnou dobu na promyšlení. To by bylo na knihu a zdá se, že vady tohoto systému poskytovatele nezajímají. Jako příklad uvedu, že mnohé škrtý v našem projektu, zaměřené na úspory, se projeví například tím, že bylo nutno udělat menší zvony ve Sluneční hoře Miloše Šejna. Ale ty zvony nejen já považuji za srdce hory, dokonce bych řekl, že jsou srdcem celého areálu. Taková opatření pak berou sílu zúčastněným, nabourávají jejich aktivitu, odebírají energii, kazí krásu věcí, příběhů, osudů. Náš projekt se několikrát odsouval, protože byl natolik netypický, že vyvolával pobouření. Životní prostředí mluvilo o kultuře, kultura o přírodě. Úřady nevěděly, zda jde o umělecké předměty, mobiliář, stavby, herní prvky, vzdělávací či výstavní prostory. My jsme však vycházeli z dvacetileté zkušenosti práce s veřejností a dětmi, z naší dlouhodobé koncepce a přístupu k environmentálnímu vzdělávání. Konec dobrý, všechno dobré. Domnívám se obecně, že kvalitní věci vznikají dlouho a bolavě.

Jak jste vůbec na nápad vybudovat takový areál přišel?

Jeden ze silných zdrojů je má příhoda z dětství. V Litovelském Pomoraví je překrásné místo s řekou, vápencovými skalami, obohacené o stavby, které zde na počátku devatenáctého století realizovali Lichtensteinové. Mezi ostatními romantickými stavbami, dodnes v krajině rozeznatelnými, vytvořili ze dvou přirozených jeskyní jejich prokopáním jeskyni jedinou, jeskyni Podkovu. Do té jsme jako kluci toužící po dobrodružství vstupovali na jedné straně, abychom vyšli ze skály na jiném místě. Nejprve s baterkami, později zcela po tmě. Mezi netopýry a pavouky, v bahně a vlhku, s rukami opatrně hledajícími správnou cestu. Jednou jsem zašel do slepé chodbičky a zpanikařil jsem. Věděl jsem, že jeskyně je jednoduchá a krátká a musí se mi tedy podařit najít cestu ven. Přesto si velmi živě pamatuji, jak přestal platit normální čas a prostorové vzdálenosti. Představitost začala pracovat. Vyšel jsem ven do denního světla zcela ohromený. Byl to můj iniciační prožitek z dětství, v jeskyni a přírodě. Areál DPLP má blízko k romantickým anglickým – přírodě blízkým – parkům. Jde o drobný pokus

vytvořit něco jako komponovanou krajinu. Ale také umělci mi u všech svých staveb prozradili, že jejich velké inspirační zdroje jsou v prožitcích z dětství. Asi proto mají děti náš areál rády a užívají si v něm jejich vlastní výpravy za dobrodružstvím.

Ekologická výchova bývá často vnímána mnohem úžeji a praktičtěji. Proč ten přesah do umělecké či filozofické sféry?

Napadají mě hned dvě možné odpovědi. První: „Proč ne?“ Druhá: „Protože mi to tak dává smysl a baví mě to“. K první odpovědi. Příroda je nesmírně složitá, je to neustále se proměňující propletenec vztahů na různých úrovních. Příroda je to, co hmatáme, vidíme, ale i cosi kolem nás, v mikrosvětě a makrosvětě, kam dosahujeme jen díky našim technologiím. Myslím, že tato skutečnost prostě vylučuje pouze úzké uchopení. Navíc z historie je jasné, že se člověk k přírodě vztahoval i v období před vznikem vědy. Tyto přístupy k porozumění přírodě s vítězstvím vědy neumřely. Naopak ji mohou obohatit. K takovým patří například i umění, které já považuji za velice dobrý klíč k posílení vztahu s přírodou. Příroda tu také není jen pro lidské potřeby a užitek. Proto je dobré poukázat i na její podobu, kdy existuje nezávisle na našich přáních. „Praktičnost přírody“ je jistě jiná než to, co pod tímto slovem vnímáme my lidé. K druhé odpovědi. Ať environmentální výchova postupuje jakkoliv, vždy by si měla být vědoma, že odhaluje a osvětluje pouze část přírodního dění a že v okolí této pozornosti je ohromné množství toho, co před ní příroda v dané situaci ukrývá. Umění i filosofie mají blíže ke kladení otázek než současná moderní přírodověda. Ta nabízí odpovědi a hromadí „vykřičníky“. Tak to je. Myslím, že ekologie jako věda o vztazích by měla zkoumat svět mezi těmito dvěma polohami.

Ponechám už stranou Dům přírody a zeptám se na něco jiného. Víc než dvacet let jste zasvětil nejrůznějším formám působení na veřejnost: počínaje ekologickou výchovou pro žáky i učitele přes vybudování Slunákovy a následně Domu přírody po organizaci Ekologických dnů Olomouc. Co považujete za nejsmyslupnější a co vás nejvíc baví?

Ty okamžiky, kdy sdílíte prostor, čas a svůj příběh společně s ostatními. Kdy jste účastní společného prožitku při setkání s přírodou, krajinou. Čas slavnosti, svátku. Když připravený program, přednáška, kosení louky, úklid břehů řeky, obraz, situace... zapadne jako zámek do prožitků těch druhých. Filozof Karel Kosík říkával něco v tom duchu, že ochránáři chtějí chránit Přírodu, místo aby chránili Svět. Myslím, že jeho poznámka vypadá jemně, ale je strašně moc důležitá. Ochrana světa tak, aby v nás zůstalo to lidské, co nás od ostatních přírodních bytostí odlišuje. Abychom při důrazu na přírodu neztratili člověka a při důrazu na to lidské neztratili svou soudnost a úctu k přírodě. Když se snažíme s rozvahou a opatrně naplňovat naše životy v utěšujícím, protože ohromujícím, světě přírody, který je vždy nějak také částečně krajinou našeho domova a poskytovatelem vzácných darů. Darů z podstaty nejcennějších. Nejvíce mě baví, že mě to opravdu moc baví.

Ptala se Karolína Šulová

O programu Dům přírody, který připravila AOPK ČR, se více dozvíte na: www.dumpprirody.cz

Michal Bartoš (* 25. 4. 1964) vystudoval ochranu přírody na UP v Olomouci. Již 25 let organizuje festival „Ekologické dny Olomouc“ (EDO) a cyklus diskusních „Ekologických večerů“. Autor ideje areálu ekologických aktivit v Horce nad Moravou: přeměny neobdělávaného pole do podoby parku s pěti typickými biotopy, nízkoenergetického domu (2007 Grand prix architektů) a Domu přírody Litovelského Pomoraví s využitím uměleckých děl. Autor disertační práce „Proměny environmentální ideologie ve veřejném prostoru“ (2008, Katedra environmentálních studií FSS MU v Brně). Upravené knižní vydání „O přírodě s láskou (eseje o vztahu lidí a přírody)“ vyšlo roku 2011. Je editorem sborníků „Krajinou pochybností“, „Vodní cesta Dunaj-Odra-Labe, historie, ekologie, krajina“ a „Mozaika zamyšlení z polyfonické zahrady EDO – Chvála polyfonie“ (věnováno dílu Zdeňka Neubauera). Za Dům přírody Litovelského Pomoraví převzal společně s AOPK ČR Cenu města Olomouce za počin roku 2014. Více: www.slunakov.cz.

Přírodní dědictví Tasmánie je skutečně světové

Jan Plesník, František Pelc

Austrálii si většina čtenářů spojuje s vyprahlou polopouští oživovanou jen občasnými stádečky klokanů, prosluněnými plážemi z bílého písku či velkoměsty, na první pohled se vším všudy přenesenými z USA. V dalších řádcích se podíváme

do části Australského svazu, která se uvedené představě poněkud vymyká. Přesto si Tasmánie, ostrov u jižního pobřeží pátého kontinentu, naši pozornost bezesporu zaslouží. V následujících řádcích se o tom pokusíme čtenáře přesvědčit.

Obr. 1: Vombat tasmánský (*Vombatus ursinus tasmaniensis*)
Obr. 3: Volavka bělolící (*Egretta novaehollandiae*)

Obr. 2: Slípka tasmánská (*Gallinula mortierii*)
Obr. 4: Klokana Bennettův (*Macropus rufogriseus fruticus*). Fota: František Pelc